

FIRAT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Journal of Social Sciences

p-ISSN:1300-9702 e-ISSN: 2149-3243

Elazığ Halkevinin Açılışı ve 1934-1937 Yılları Arasında Yürüttüğü Faaliyetler

The Opening of Elazığ People's House and It's Activities Between 1934-1937

Burcu ÖZBAY¹

¹ Dr. Araştırmacı, İstanbul, Türkiye, burcuozbay7@gmail.com, orcid.org/0000-0001-9491-3561

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 07.11.2024

Kabul/Accepted:

27.12.2024

DOI:

10.18069/firatsbed.1581000

Anahtar Kelimeler

Halkevleri, Elazığ Halkevi
,ElazığHalkevi
Şubeleri,Elazığ Halkevi'nin
Faaliyetleri.

Keywords

People's Houses, The
Branches of The Elazığ
People's House, The
Activities of Elazığ
People's House.

ÖZ

Cumhuriyetin kuruluşunun ardından ülkenin çağdaş medeniyet seviyesine çıkartılabilmesi adına ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda pek çok adım atıldı. Bu adımların kalıcı olabilmesi ve nesilden nesle aktarılabilmesi için halk tarafından da benimsenmesi gerekiyordu. Dolayısıyla devlet bir yandan inkılapları hayata geçirmeye çalışırken bir yandan da topyekûn bir eğitim seferberliği başlatacaktı. Böylelikle diğer ülkelerdeki örnekler de incelenerek oluşturulan halkevleri 1932 yılından itibaren yurdun dört bir yanında faaliyete geçmeye başladı. Kuruldukları vilayetlerde önemli hizmetler ortaya koymaya başlayan kurumun bir şubesi de 1934 yılında Elazığ'da açıldı. Elazığ, 1936 yılında Dördüncü Umumi Müfettişliğin kurulması ile birlikte müfettişlik bölgesi içerisinde yer aldı ve Elazığ Halkevi, hem müfettişlik bölgesinde hem de yurt genelinde ortaya koymuş olduğu çalışmalar ile birlikte ön plana çıkmayı başardı. Bu çalışmada; Elazığ Halkevi'nin açılış süreci, 1934-1937 yılları arasında yürütmüş olduğu faaliyetler ve halkevinin vilayetin sosyal ve kültürel gelişimine olan katkıları incelenmiştir.

ABSTRACT

After the establishment of the Republic, many steps were taken in the economic, social and cultural fields in order to raise the country to the level of contemporary civilization. In order for these steps to be permanent and transferred from generation to generation, they had to be adopted by the public. Thus, the establishment process of people's houses would be started by examining examples in other countries. As a result, starting in 1932, People's Houses started to be opened all over the country. A branch of the institution, which started to provide important services in the provinces in which it was founded, was opened in Elazığ in 1934. With the establishment of the Fourth General Inspectorate in 1936, Elazığ was incorporated into the inspectorate region and Elazığ People's House distinguished itself through its efforts both within the region and across the country. This study examines the process of the Elazığ People's House's establishment, the activities it conducted between 1934 and 1937, and its contributions to the social and cultural development of the province.

Atf/Citation: Özbay, B. (2025). Elazığ Halkevinin Açılışı ve 1934-1937 Yılları Arasında Yürüttüğü Faaliyetler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35, 1, 1-13

Sorumlu yazar/Corresponding author: Burcu ÖZBAY, burcuozbay7@gmail.com

1. Giriş

Kurtuluş Savaşı boyunca Türk Halkı, Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde büyük bir mücadele ortaya koymuş ve bu mücadele zaferle sonuçlanmıştı. Lakin savaşın askeri safhası son bulsa da artık eğitim, sosyal ve kültürel alanlarda yeni bir savaş başladı. Bu yeni savaşta en büyük düşman ise cehaletti. Mücadelenin başarıya kavuşabilmesi için toplumun eğitim ve kültür seviyesinin yükseltilmesi gerekmekteydi. Aksi takdirde modernleşme çabaları kalıcı olamayacak ve sonraki nesillere aktarılamayacaktı.

Süreç içerisinde eğitim seferberliğinin geniş bir toplum tabanına yayılabilmesi için büyük bir mücadele başlatılması gerekiyordu. Çünkü yalnızca okullar üzerinden yürütülecek bir eğitim planı yeterli olmayacaktı. Devlet ve halkın arasındaki kopukluğu ortadan kaldıracak aynı zamanda köprü olacak yeni bir oluşuma ihtiyaç vardı. O nedenle öncelikle Türk Ocakları kapatılarak Cumhuriyet Halk Fırkası'na katıldı, ardından dönemin çağdaş diğer devletlerinde halk eğitimi için takip edilen politikalar incelendi. Sonrasında ise kapsamlı bir çalışma yapıldı ve Türk Halkı'nı çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırmak için öncü olacak Halkevleri, 19 Şubat 1932 tarihinde açıldı. Kuruldukları vilayetlerin gelişimine sağladıkları katkılar doğrultusunda her yıl ülkenin farklı vilayetlerinde yeni halkevleri hizmete girmeye başladı. Bu halkevlerinden biri de 1934 yılında açılan Elazığ Halkevi oldu. 1936 yılında Elazığ'ın Dördüncü Umumi Müfettişlik bölgesine dahil olmasının ardından Elazığ Halkevi faaliyetlerini arttırdı ve vilayet halkına sunduğu hizmetlerle o dönem mevcut halkevleri arasında ön plana çıkmayı başardı. Bu çalışmanın amacı; Elazığ Halkevi'nin 1934-1937 yılları arasında yürütmüş olduğu faaliyetleri incelemek ve bu faaliyetlerin vilayet halkının sosyal ve kültürel gelişimine olan katkısını ortaya koymaktır.

2. Elazığ Halkevi'nin Açılışı

Türk Halkını çağdaş medeniyet seviyesine taşımayı hedefleyen önemli kurumlardan biri olan Halkevlerinin, kuruluşunu hazırlayan ekonomik, sosyal ve siyasal sebepler vardı. Ekonomik sebeplerin başında 1929 Buhranı geliyordu. Çünkü buhranın ardından yaşanan ekonomik kriz tüm dünyayı etkilediği gibi Türkiye'yi de etkilemişti. Hemen ardından 1930 yılında yaşanan Serbest Cumhuriyet Fırkası tecrübesi halkın mevcut ekonomi politikalarına karşı hoşnutsuzluğunu da ortaya koymuştu. Bu doğrultuda Mustafa Kemal Atatürk, sıkıntıları yerinde tespit edebilmek için bir yurt gezisine çıktı. Gezinin ardından, yapılan tespitler ışığında önemli adımlar atıldı. Devlet, vatandaş ile arasındaki mesafeyi ortadan kaldıracak, vatandaşların sosyal ve kültürel yaşamına katkı sağlayacak yeni bir çözüm arayışı içerisine girdi. Böylelikle halkevleri fikri yavaş yavaş ortaya çıkmaya başladı (Arıkan, 1999: 262; Şimşek, 2002: 72)

Halkevlerinin kuruluşuna giden yolda 1912 yılında kurulan Türk Ocakları önemli bir örnek teşkil etmişti. Bu durum Halkevleri ve Türk Ocakları arasındaki ilkesel ve yapısal benzerliklerden de anlaşılmaktaydı. Örneğin her iki kurum için de temel prensip "*halkçılıktı*" (Korhan, 2022: 11-12). Bu prensibi Türk Ocakları; "*kulüpler açmak, kurslar, konferanslar düzenlemek, kitap ve broşürler yayınlamak ve okullar açmak*" suretiyle hayata geçirirken; Halkevleri ise bunu bünyesinde hizmet verecek dokuz farklı şube ile yapacaktı (Arıkan, 1999: 262). Halkevlerinin kuruluşuna giden süreçte etki eden bir diğer faktör ise dönemin gelişmiş devletlerinde halk eğitimi için açılan kurumlar oldu. Bu bağlamda halkevleri açılmadan önce "*Çekoslovakya, Macaristan, Almanya ve İtalya*" gibi devletlerde halk eğitimi için açılan kurumlar incelendi. (Doğaner, 2021; Özbay, 2023: 386). Sonrasında tüm bu örneklerden de yola çıkarak Halkevlerinin kurulması için çalışmalar başlatıldı. İlk adım olarak 1931 yılında Türk Ocakları'nın kapatılarak Cumhuriyet Halk Fırkası'na katılmasına karar verildi. (Çeçen, 1990: 70-80). Tüm çalışmaların tamamlanmasının ardından, 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri, 14 farklı vilayette faaliyetlerine başladı. (Cumhuriyet, 19 Şubat 1932). 1932 yılının ardından her yıl farklı vilayetlerde yeni halkevleri açılmaya devam etti. Yapılan tüm değerlendirmeler birtakım eksiklikler olsa da halkevlerinin çalışmalarının ülke için olumlu sonuçlar ortaya koyduğunu göstermekteydi. Bu nedenle de teşkilatın kuruluşunun 2. Yıldönümünde ülkenin 80 farklı noktasında yeni halkevleri faaliyete geçmişti. Bu halkevlerinden biri de Elazığ¹ Halkevi idi.

Elazığ Halkevi, faaliyetlerine başlamadan önce halkevinin açılacağı yer konusunda farklı görüşler dile getirildi ve sonuçta Halkevinin, ortasında bir Atatürk heykelinin de yer alacağı Cumhuriyet Meydanı'nın etrafında açılması görüşü kabul gördü. Halkevi reisliğine ise aynı zamanda Elazığ Valisi olan Tefvik Gür getirildi.

¹ 10 Aralık 1937 tarihine kadar "*Elaziz*" olarak kullanılan vilayetin ismi 7806 sayılı kararname ile "*Elazığ*" olarak değiştirildi (Resmi Gazete, S.3785, 10 Aralık 1937).

(Ergen, 2014: 59-60)

Elazığ Halkevinin açılış töreni için hazırlıklar yaklaşık bir hafta öncesinden başladı. Hazırlıkların tamamlanmasının ardından 23 Şubat 1934 günü tüm Elazığlıların davetli olduğu tören gerçekleştirildi. Törende İstiklal Marşı'nın okunduktan sonra Cumhuriyet Marşı seslendirildi. Ayrıca kutlamalar kapsamında bir piyes sergilendi ve milli oyunlar oynandı. Gösterilerden sonra söz alan Elazığ Halkevi Reisi Tevfik Gür halkevlerinin faydaları ve neden önemli oldukları ile ilgili açıklamalarda bulundu. Onun açıklamalarının ardından da Elazığ Belediye Reisi Hürrem Bey "*çalışma ve gençlik*" ile ilgili bir konuşma yaptı ("Halkevimizin Açılışı ve Merasim", *Turan*, 27 Şubat 1934).

Halkevleri, her yaştan bireyin sosyal ve kültürel gelişimi için çok farklı alternatifler sunmaktaydı. Bu noktada özellikle okul öncesi ve okul çağındaki çocukların faydalanabileceği "*Çocuk Bahçeleri*" açılması için hemen harekete geçildi. Amaç, geleceğin büyükleri çocukların yaşlılarıyla birlikte zaman geçirebileceği, doğa içerisinde özgürce eğlenebilecekleri oyun alanları oluşturabilmektir. ("*Çocuk Bahçesi Çocuk ve Oyun*", *Altan*, S. 6, 1935, s. 1). 1934 yılının sonlarına doğru geldiğinde artık Halkevi bünyesindeki çocuk oyun alanı tamamlanmak üzereydi. 1935 yılı Elazığ Halkevi'ne ait 3 aylık raporda özellikle çocuk oyun alanlarına dair çalışmalar şu şekilde özetlenmişti ("Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Raporu", *Altan*, S. 5, 1935, s.3-4):

"*Bu alan 3360 metre karelik bir sahada nişan poligonu, Oyuncak Kayık yüzdürme havuzu, Kayık ve motörleri, tabii cesamete yakın bir büyüklükte havaî tel üzerinde hareketli ve Çocukları Havacılığa alıştıracı bir Uçak ile birlikte 85 Çocuğu Oyun zamanında meşgul edebilecek 22 Aletli çocuk oyun yeri bitirildi. Haziran 1935'te Temsil Konferans salonu ile birlikte açılacaktır.*" Nitekim 1935 yılının Temmuz ayında Çocuk Bahçesi hizmete açıldı ("Çocuk Bahçesi Açılıyor", *Turan*, 5 Temmuz 1935).

Elazığ Halkevinin yürütmüş olduğu faaliyetler basın tarafından da ilgiyle takip edilmekteydi. Tan Gazetesi Yazarı Lâtif Erenel Elazığ ile ilgili yazmış olduğu yazısında tespitlerini şu şekilde aktarmaktaydı ("Doğu İllerinde- Elâzizde Uğraşılacak İşler Epey Çok: Ekmek, Lokanta...", *Tan*, 27 Temmuz 1937; "Harput Elâzizin Eşiğinde Yaşayanlar- Bir Halk yardım ederse bir Vali ne yapabilir?", *Altan*, S. 29, 1937, s.9):

"*Elâzize ayak basar basmaz, size hoş geldiniz yerine:*

- *Vali Tevfik Gürün yaptırdığı yeni Halkevini gördünüz mü? diyorlar. Hakikaten görülecek kadar mükemmel, muhteşem bir bina... İçi hususi bir itina ve ince bir zevkle süslenmiş, döşenmiş, Halkevi çalışmalarında aradığımız en küçük bir tesisi bile buluyorsunuz burada...*

Halkevi, Elâzizin en modern binasıdır. Zengin kütüphanesinde her gün yüzlerce vatandaş okuyor. Akşamları çocuk bahçesinde salıncağından tahterevallisine kadar bütün oyun aletlerinin faaliyette olduğunu görüyorsunuz. Mini mini yavrular, Halkevinin çocuk bahçesine gitmek, hava almak, eğlenmek için can atıyorlar. Atatürk, İnönü köşeleri de seyrine doyamayacağınız şekilde süslenmiş, güzelleştirilmiştir."

1936 yılına geldiğinde Elazığ Halkevinin başarılarının vilayet genelinde daha da yaygınlaşması için Harput'ta da bir halkevi açıldı. Dördüncü Umumi Müfettiş Abdullah Alpdoğan yaptığı konuşmada, halkevlerinin kazanımlarından ve yeni açılan bu halkevinin vilayete sağlayacağı katkılardan bahsetti. Açılış töreninin ardından Harput Halkevi faaliyetlerine başladı ("Harput Halkevi'nin Açılışı Elaziz Evimizin Yıl Dönümü Töreni", *Altan*, S. 14, 1936, s.1-2).

Elazığ Halkevinin dönemin diğer halkevlerinden ayıran en önemli özelliği ise halkevinin ikinci katında yer alan "*Atatürk (Köşesi) Dairesi*" oldu. Bu kısım iki daireden oluşmakta ve içerisinde pek çok farklı alanı barındırmaktaydı. Daire, bizzat Tevfik Gür'ün eşi Mukaddes Gür tarafından hazırlanmış ve daire içerisinde yer alan abajurlar dahi Tevfik Gür tarafından boyanmıştı. Öyle ki; Atatürk de 1937 yılında Elazığ'a yaptığı gezi sırasında bu dairede istirahat etmiş ve hatta sonrasında Tevfik Gür'e bir telgraf ile teşekkürlerini iletmışti. (Haykır, 2017a: 311-347).

3. 1934-1937 Yılları Arasında Elazığ Halkevi Şubelerinin Sosyal ve Kültürel Faaliyetleri

Elazığ Halkevi bünyesinde de diğer halkevlerinde olduğu gibi farklı şubeler bulunuyordu. Her bir şube kendi görev tanımı doğrultusunda vatandaşlara farklı hizmetler sunuyordu. Vatandaşlar da halkevlerinin sunmuş olduğu hizmetleri yakından takip ediyordu. Bu bağlamda Elazığ Halkevi binasının kuzey bölümünde halkevi şubeleri için sekiz oda hazırlandı (Haykır, 2017a: 327). Halkevi şubeleri komitelerinin bu odalarda faaliyet

göstermeleri kararlaştırıldı ve 1934 senesi Mart ayı içerisinde bütün şubelerin komite seçimi tamamlanarak çalışmalar başlatıldı (“Halkevi”, *Turan*, 11 Mart 1934).

3.1. Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi

Elazığ Halkevinde yer alan şubelerden biri Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi idi. Vatandaşların sosyal ve kültürel gelişmelerine katkı sağlayarak, cumhuriyetin temel prensiplerini benimsemiş yurttaşlar yetiştirmek şubenin en önemli hedefleri arasındaydı. Şubenin görevleri; eski eserlerdeki Türkçe kelimelerin tespit edilmesi, halk arasında sözlü olarak kullanılan lakin yazı diline aktarılmamış Türkçe kelimelerin tespiti ve derlenmesi, yazı dilinde kullanılan yabancı dil kökenli kelimelerin tespiti ve yerine geçecek Türkçe kelimelerin bulunup neşredilmesi gibi faaliyetlerdi (Halkevleri 1932-1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı?, 1935: 17). Ayrıca şube, kurulduğu vilayetlerin tarihsel alt yapısını incelemiş ve çıkarttığı yayınlar ile yapılan çalışmaların halka ulaşmasını da sağlamıştı. (C.H.F. Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 10; Özbay, 2023: 388). Elazığ Halkevinde Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi’nde farklı meslek gruplarından pek çok kişi çalışmaktaydı. Buna göre; şube komitesinde, Dayı Zade Mustafa Bey, Baykara Bey, Ahmet Bey, Ali Bey ve Talha Beyler görev almıştı. (BCA, 490.1.0.0.971.758.4)

Şube, Elazığ Vilayetinin sosyal ve kültürel gelişimi adına önemli görevler üstlendi. Bu görevlerden biri de konferanslar vasıtasıyla halkın bilgilendirilmesi oldu. Ancak bunun için en önemli ihtiyaç kalabalık grupları ağırlayabilecek kapasitede bir konferans salonuydu. O nedenle salonun 1935 yılının Haziran ayında açılması için çalışmalar başlatıldı. (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Raporudur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.3-4). Bu süreçte şube, mevcut salonlarda eğitici konferanslar düzenlemeye devam etti. Zehirli gazlar ve korunma yöntemleri ile ilgili düzenlenen konferanslar, çalışmalar arasında ön plana çıkmaktaydı (Ergen, 2014: 74-75). 1935 yılında Dr. Ahmet Bey tarafından 6 haftalık sürede 6, Dr. Tahsin Bey tarafından ise üç konferans verildi (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Raporudur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.5). Ayrıca millî bayramlarda da halkevinde törenler ve kutlamalar düzenlenmekteydi. Bu bağlamda 1935 yılında halkevinde Dil Bayramı dolayısıyla bir tören yapıldı ve bayram büyük bir coşkuyla kutlandı (“Dil Bayramı”, *Turan*, 28 Eylül 1935). 1936 yılına gelindiğinde şubeye kayıtlı 51 üye bulunmaktaydı (*Altan*, S.23, 1937, s.21). Aynı yılın Ağustos ayında halkevinde, Elazığ Halkının da katılımıyla birlikte büyük bir tören yapılmış ve törende Dördüncü Umumi Müfettiş Abdullah Alpdoğan da bir konuşma yapmıştı (“Halkevinde Tören”, *Turan*, 25 Ağustos 1936). Daha sonra gerçekleştirilen Cumhuriyet Bayramı kutlamaları kapsamında ise Halkevinde büyük bir konferans düzenlendi. Konferansta ortaokul öğretmeni Ömer Kemal Ağar “Cumhuriyet” konulu konuşmasını yaptı (“Elaziz Cumhuriyet Bayramı’nı Nasıl Kutladı”, *Altan*, S. 20, 1936, s.16.) Ocak ve Aralık ayları arasında “Dil, tarih, coğrafya, mahalli mevzular” üzerine 25 konferans verildi ve bu konferanslar 23.120 kişi tarafından izlendi. Şube faaliyetleri doğrultusunda yine “Montrö Zaferi, 30 Ağustos, Üçüncü Dil Kurultayı, Cumhuriyet Bayramı” ile ilgili konferanslar verilmişti. Ayrıca “Tasarruf Haftası” dolayısıyla da çeşitli etkinlikler gerçekleştirildi (*Altan*, S.23, 1937, s.22).

3.2. Güzel Sanatlar Şubesi

Güzel Sanatlar Şubesi, güzel sanatların müzikten heykele, resimden mimarlığa pek çok farklı alanında yetkin olan sanatçıları ve onların eserlerini bu alanlara meraklı olan vatandaşlarla bir araya getirmeyi amaçlamaktaydı. (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 10-11; Özbay, 2023: 388-389). Elazığ Halkevi Güzel Sanatlar Şubesi, halkevi içerisinde etkin olarak faaliyet gösteren şubelerden biri oldu. Şube komitesi; Ethem Bey, Sıtkı Bey, Süreyya Bey, Sadi Bey ve Kenan Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

1935 yılında Elazığ Halkevi için hazırlanan raporlara göre; orkestra akordeon-çello gibi müzik aletleri satın alınarak desteklenmiş ve yaklaşık 16 konser verilmişti. Konserler, her Cuma saat 16.00-20.00 saatleri arasında gerçekleştirildi. Bu arada her akşam halkevi hoparlöründen “Orkestra, Radyo ve Gramofon” yayını yapıldı. Ayrıca bir bandonun oluşturulması ve bandoda görev alacak öğrencilerin yetiştirilmesi için çalışmalar başlatıldı. Mimari alanda ise köyleri ve kasabaların ev resim ve planları hazırlanmaya başlandı. (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Raporudur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.4-5).

Halkevinde Güzel Sanatlar Şubesinin faaliyetleri doğrultusunda 1936 yılı Aralık ayına kadar bir bando ve orkestra kuruldu. Toplamda 15 konser verilirken, 6 balo, 9 müsamere ve 2 nişan töreni gerçekleştirildi (BCA, 490.1.0.0.1005.880.3). 1936 yılı Aralık ayından ve 1937 Ocak ayına kadar ise yaklaşık 37 konser verildi ve bu konserler yaklaşık 17.860 kişi tarafından izlendi (*Altan*, S.23, 1937, s.22).

3.3. Temsil Şubesi

Temsil Şubesi'nin amacı, halkevlerinin faaliyet gösterdiği vilayetlerde sahne sanatlarına ilgi duyan vatandaşlardan temsil grupları oluşturarak, idare heyeti tarafından uygun görülen piyeslerin sahnelenmesini sağlamaktır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 10-11; Özbay, 2023: 388-389). Elazığ Halkevi Temsil Şubesi komitesi; Bozkurt Bey, Reşat Bey ve Ferit Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Elazığ Halkevinin açılmasının ardından temsil şubesi faaliyetlerine başladı. Ancak 1935 yılında daha iyi tertibatlı bir sahne yapılarına dek yeni temsillere ara verilmesine karar verildi ve Mart-Nisan ve Mayıs ayları boyunca herhangi bir temsil sahnelenmedi. Temsillere ara verildiği dönemde şiir dinletileri düzenlendi. Şiir dinletileri halk tarafından ilgiyle takip ediliyordu. Öyle ki; 23 Mart günü düzenlenen Şiir gecesine yaklaşık 550 kişi katıldı ve Ülkü dergisinde yayımlanmış olan tüm şiirler okundu. ("Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Rapordur", Altan, S. 5, 1935, s.5). Bu süreçte özellikle okullar halkevi sahnelerini etkin olarak kullandı. 1935 yılında Halkevi bünyesinde "Okullar Müsamere Serisi" başlatıldı. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıfların temsilleri Elazığ halkı tarafından ilgiyle izlendi. Türk İnkılabından esinlenerek hazırlanan temsillerde, "Milli Ekonominin" önemine vurgu yapılmış, Halkevi Orkestrası da müsamereelerde görev almıştı ("Halkevinde Okullar Müsameresi", Altan, S. 11, s.9-12).

Şube özellikle resmi bayram kutlamalarının hazırlanmasında ve törenlerin gerçekleştirilmesinde etkin bir rol üstlendi. Öyle ki; 1935 yılında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için hazırlıklar günler öncesinden başlatıldı ve halkın yoğun katılımıyla büyük bir tören düzenlendi. ("12inci Yıl", Turan, 22 Birinci Teşrin 1935). Ayrıca Mart ayında Çanakkale Zaferinin 20. Yıl dönümü kutlamaları yapıldı. ("Yirminci Yıl Dönümü", Turan, Mart 1935).

Şubenin 1936 yılında kayıtlı 23 üyesi bulunuyordu (Altan, S.23, 1937, s.21). 30 Ekim 1936'da gerçekleştirilen Cumhuriyet Bayramı kutlaması için halkevinde "Ata Piyesi" sahnelendi (Altan, S.20, 1936, s.16). 1936 yılının Kasım ayına gelindiğinde ise artık Elazığ Halkevinde haftada iki gece Türk Akademi Heyeti tarafından oyunlar sergilenmeye başlandı ("Halkevi Temsilleri", Turan, 13 Kasım 1936). Önemli gün ve haftalar için hazırlanmış olan özel piyesler de yine halkevinde sergilenmeye devam etti. 30 Ağustos Zafer Bayramı nedeni ile halkevi tarafından düzenlenen kutlamalar kapsamında Kültürpark'ta "Yanık Efe" piyesi sahnelendi ve piyes yaklaşık 1200 kişi tarafından izlendi. Hatta piyesin görmüş olduğu ilgiden ötürü ileri bir tarihte yeniden sahnelenmesi kararlaştırıldı ("Dil Bayramı Nasıl Kutlandı", Altan, S. 30, 1937, s.16). Cumhuriyet Bayramı için de halkevi bünyesinde özel bir program hazırlanmış ve kutlamalar kapsamında temsil şubesi tarafından "Ana" piyesi sergilenmişti ("Halkevinin Cumhuriyet Bayramındaki Programı", Turan, 22 Ekim 1936). Ardından Cumhuriyet Bayramı akşamında da Halkevinin salonunda 300 kişilik bir balo düzenlendi ("Cumhuriyet Bayramımız", Turan, 1 Kasım 1936).

1936 yılının Aralık ayında "Tasarruf Haftası" kapsamında bu kez ortaokul öğrencileri tarafından sergilenen üç farklı temsil izleyiciler tarafından büyük bir ilgi gördü ("Orta Mektep Müsameresi", Turan, 14 Aralık 1936). Sonrasında ilk mektep öğrencileri de hazırlanmış olduğu temsilleri Halkevinde sahneleme fırsatı buldu ("Mekteplerin Müsameresi", Turan, 20 Aralık 1936). Ayrıca Faruk Nafiz'in "Özyurt, Kahraman" ve Behçet Kemal'in "Çoban" isimli eserleri yine Elazığ Halkevinde sahnelenmesine karar verilen piyesler arasında yer aldı (BCA, 490.1.0.0.1022.934.3). 1936 yılında Halkevinde toplam 44 piyes sahnelendi. Bu piyesler yaklaşık 11.143 kişi tarafından izlendi (Altan, S.23, 1937, s.22).

Halkevinde yer alan sinema da oldukça ilgi görmekteydi. 1936 yılında Halkevi sinemasında 28 sessiz, 14 sesli olmak üzere, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından iletilen filmler ile birlikte toplam 152 film gösterildi ve bu filmler 37.500 kişi tarafından izlendi (Altan, S.23, 1937, s.21). Bu filmlerden biri de o dönem sinemaseverlerin merakla beklediği "King Konk" filmiydi. Ayrıca ünlü Alman müzisyen Jorj Fredrik Hander'in eserinin bir kısmı da yine halkevindeki sesli sinemada izleyicilerle buluştu ("Halkevi Sinemasında Bu Akşam Harika Bir Film King Konk", Turan, 25 Aralık 1936).

Tüm bunların yanı sıra Elazığ Halkevinin Temsil Şubesi diğer vilayetlere de giderek temsiller sergilemekteydi. Öyle ki; şube 1936 yılında, "Mardin, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya" gibi vilayetleri de dolaşarak temsiller sahnelendi ve şube üyeleri gittiği vilayetlerde halkın yoğun ilgisiyle karşılaştı ("Halkevi Temsil Kolu Geldi", Turan, 17 Temmuz 1936).

3.4. Spor Şubesi

Cumhuriyetin kuruluşunun ardından, devletin en önemli amaçlarından biri de vatandaşlara fikri olduğu kadar beden eğitiminin de önemini aşlamaktı. Bu bağlamda Türk Halkını spora yönlendirmek için Halkevleri Spor Şubeleri oldukça önemli bir görev üstlendi. Halkevleri Spor Şubeleri vatandaşlara; “*Futbol, yüksek jimnastik hareketleri, eskrim, boks, güreş, otomobil, bisiklet, yüzme (...)*” gibi farklı spor dallarında çalışma fırsatı sunmayı planlamaktaydı (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 12).

Elazığ Halkevi Spor Şubesi, halkevi bünyesinde faaliyet gösteren şubelerden biri oldu. Spor şubesi komitesi; Nadir Bey, Şedeli Zade Eyup Bey, Çorbacı Zade Hürrem Bey, Vecihi Bey ve İçmeli Zade Ahmet Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4). Spor Şubesinin faaliyetleri doğrultusunda 1935 yılında Mart ve Mayıs ayları arasında on hafta süreyle cirit oynanırken, futbol ve voleybol antrenmanlarına da devam edildi (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Raporudur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.6). Bu arada Elazığ Halkevi sporcuları farklı illere giderek hem idman yapmış hem de yarışlara katılmışlardı. Sporcular, yüzme idmanı yapmak ve yarışlara katılmak için 1935 yılının Ağustos ayında Gölcük’e gitti (“Halkevi Sporcuları Gölcüğe Gidiyorlar”, *Turan*, 19 Temmuz 1935). Yine aynı ay Voleybol ve futbol müsabakalarına katılmak için Malatya’ya da bir grup sporcu gönderildi (“Halkevi Sporcuları Malatya’ya Gidiyor”, *Turan*, 5 Ağustos 1935). Şubede boks ve eskrim kursları da açıldı. Hatta bir boks gösterisi dahi yapıldı. Bununla birlikte 1 bisiklet yarışı ve 74 voleybol müsabakası düzenlendi. Lakin şube, “*atlı spor*” ve “*atletizm*” antrenmanları ve müsabakaları için stadyuma ihtiyaç duymaktaydı. Bunun için de bir stadyum yapılması için çalışmalar başlatıldı. (*Altan*, S.13, 1936, s.11)

Şube, 1936 yılında da etkin bir şekilde sportif faaliyetlerini sürdürdü. Bu dönemde özellikle atlı spora önem verildi ve 2 kez cirit müsabakası düzenlendi. Ayrıca voleybol, tenis ve basketbol sporlarına yönelik çalışmalar da devam etti (BCA, 490.1.0.0.1005.880.3).

3.5. İctimai Yardım Şubesi

İctimai Yardım Şubesinin hedefi halkevinin bulunduğu bölgede yardıma ihtiyacı bulunan “*kimsesiz kadınlar, çocuklar, maluller, dermandan düşmüş ihtiyarlar ve hastaları*” tespit ederek onlara yardım etmektir. Bu noktada işsiz vatandaşlara iş imkânı oluşturulması şubenin görevleri arasındaydı (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 14). Elazığ İctimai Yardım Şubesi Komitesi de etkin olarak faaliyet göstermekteydi. Komite; Faik Fikret Bey, Ali Kemal Bey, Mustafa Rıza Bey, İsmail Hakkı Bey, Selman Zade Hayrullah Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Halk sağlığının korunması ve salgın hastalıkların önlenmesi için çalışmalar yapılması Şubenin görevleri arasındaydı. Bu bağlamda 1935 yılında şubenin yürüttüğü çalışmalar doğrultusunda, 114 köy ziyaret edilerek, sağlık taraması yapıldı. İki doktor, muhacir köylerinde çalışmak üzere görevlendirildi. Ayrıca vilayette 30 yataklı bir hastane hizmete açılarak, eğitimin çeşitli kademelerinde okuyan 2350 öğrencinin sağlık durumu tetkik edildi (*Altan*, S.13, 1936, s.13-14).

Şube ayrıca ihtiyaç sahiplerine destek olarak halk arasında bir dayanışma bilinci yaratmayı amaçlamaktaydı. (*Altan*, S.23, 1937, s.21). Bu anlamda, ihtiyaç sahiplerine destek sağlayabilmek için bağış etkinlikleri düzenlenmekteydi. Halkevi bünyesinde düzenlenen balolar bu etkinliklerin başında gelmekteydi. Elazığ Halkevi İctimai Yardım Şubesi de düzenlediği balolar vasıtasıyla ihtiyaç sahibi vatandaşlar için yardım toplamaktaydı. Öyle ki, 1936 yılında halkevinde yılbaşı akşamı Çocuk Esirgeme Kurumunun yararına bir balo düzenlendi (“Balo”, *Turan*, 14 Aralık 1936).

Tüm bunların yanı sıra şube, 1936 yılı ilkbahar döneminde kızamık hastalığı ile ilgili konferanslar düzenledi. Ayrıca Elazığ ilk mekteplerinde eğitim gören 160 öğrenci muayene edildi ve rahatsızlığı olanların tedavi masrafları yine şube tarafından üstlenildi. (BCA, 490.1.0.0.1005.880.3)

3.6. Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi

Halkevleri Talimatnamesinde Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi’nin görevi şu şekilde ifade edilmekteydi: “*(...) her türlü okutma, yazdırma ve yetiştirme hareketlerinin ilerleyip genişlemesini temin ve himaye maksadiyle her Halkevinde bir (Halk Dershanesi ve Kurslar) açılacaktır*” (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 15). Elazığ Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi komitesi; Necati Bey, Kemal Bey, Behçet Bey, Ferit Bey ve Mevlut Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Elazığ Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi tarafından kadınlara yönelik açılan hobi kursları, kadınların sosyal yaşamlarına büyük katkı sağlamıştı. Özellikle düzenlenen biçki-dikiş sergileri vilayette kadınlar tarafından ilgiyle takip edilmekteydi (“Sergi”, *Turan*, 19 Nisan 1934).

1935 yılının Mart ayı itibarıyla Elazığ Halkevinde kış dönemi eğitim süreci sonlandı ve 45 kişi katılım belgelerini alarak kursları başarıyla tamamladı. Aynı yıl Nisan ve Mayıs ayları içerisinde öğretmenlere yönelik konferanslar düzenlendi. Bu bağlamda mesleki eğitim ile ilgili yaklaşık 10 toplantı yapıldı. Ayrıca halkevinde yer alan Fransızca kursu da 8 öğrenci ile faaliyetlerine devam etti (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Rapordur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.6).

1936 yılına gelindiğinde şubenin kayıtlı 56 üyesi vardı (*Altan*, S.23, 1937, s.21). Aynı yıl halkevinde ortaokul seviyesinde olan ve ikmale kalan öğrenciler için Riyaziye (Matematik) kursu ve Fransızca kursu açıldı. Bunlara ek olarak okuma-yazma kursları da faaliyete geçirildi (*Altan*, S.23, 1937, s.23).

3.7. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi

Halkevleri bünyesinde faaliyet gösteren en önemli şubelerden biri de Kütüphane ve Neşriyat Şubesi idi. Zaten bir vilayette halkevi açılabilmesinin en önemli şartı halkevi bünyesinde bir kütüphane bulunmasıydı. Okur yazar nüfusun artırılması ve halkın kültürel yaşamına katkı sağlanması noktasında şubenin faaliyetleri büyük bir önem arz etmekteydi (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 17-18). Elazığ Halkevi için de durum böyledi. Elazığ Halkevi Kütüphane ve Neşriyat şubesi komitesi Hurrem Bey, Baykara Bey, Abdulkadir Bey, Behçet Bey ve Celil Beylerden oluşmaktaydı (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Şubenin en önemli gayelerinden bir diğeri halkevi kütüphanesinde var olan kitap sayısını ve buna bağlı olarak da kütüphaneden faydalanan okuyucu sayısını arttırmaktı. Yapılan çalışmalar doğrultusunda 1935 yılına gelindiğinde kütüphanedeki kitap sayısı 1762’ye ulaşmış ve Mart-Mayıs ayları arasında toplam 2005 okuyucu kütüphaneden faydalanmıştı (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Rapordur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.5). 1935-1936 yılları arasında ise toplam 4525 okuyucu farklı alanlarda 3772 kitap okumuştur (Namlı, 2015: 1055).

Tablo 1. Elazığ Halkevi 01.01.1936-31.12.1936 Tarihleri Arasında Okunan Kitap ve Okuyucu Sayısı

Okunan kitaplar	Birinci altı ay içinde okuyucular sayısı	İkinci altı ay içinde okuyucular sayısı	Okuyucuların Meslekleri		Kitapların sınıflara göre sayısı
			Meslek	Sayı	
Edebiyat (Roman, Şiir, Hikâye...)	476	511	Talebe	2104	492
Tarih	149	162	İşyar	714	231
Coğrafya	191	205	Öğretmen	995	127
Felsefe	208	224	Subay	455	364
Müsbet ve tabii ilimler	411	396	Çiftçi	84	373
Dil	201	187	İççi	59	31
Sosyal ilimler (Ekonomi, Eğitim, Türe...)	76	84	Serbest meslek	302	244
Ar	126	118			50
Sair kitaplar	87	96			369
Gazete ve Mecmua	416	388			2749
YEKÜN	2342	2371		4413	4948

Altan, S.23, 1937, s.24.

1936 yılında şubeye kayıtlı 56 üye olmakla birlikte, tabloda da anlaşılacağı üzere Ocak-Aralık ayları arasında 4413 okuyucu halkevi kütüphanesinden faydalanmış ve toplam 4948 kitap okunmuştur. Tabloya bakıldığında bir önceki yıla oranla okunan kitap sayısının önemli ölçüde arttığı anlaşılmaktadır (*Altan*, S.23, 1937, s.21; s.24).

3.7.1. Altan Dergisi

Halkevlerinin çalışmaları içerisinde Kütüphane ve Neşriyat Şubeleri tarafından çıkartılan dergiler oldukça önemliydi. Bu bağlamda Elazığ Halkevinin atmış olduğu en önemli adımlardan biri “*Altan Dergisi'nin*” çıkartılması oldu. Derginin halkevi idare heyeti tarafından aylık olarak çıkartılması planlandı ve 1935 yılında

yayın hayatına başladı (“Altan”, *Turan*, 23 Şubat 1935). Dönemin Elazığ Valisi Tevfik Gür derginin çıkartılması için yoğun çaba harcadı. Derginin amacı; “*Elaziz’in istek ve ihtiyaçlarına uygun ve tamamile mahalli lüzumlarına göre muhitin malı olacaktır. Yüksek fikir yazıları yazılan ve yine halkevleri merkezi tarafından çıkarılan değerli mecmualarımız vardır. ALTAN da ancak Elaziz’in medeni, içtimai, iktisadi, edebi varlıkları yer tutacak ve halkımıza seslenen yazılar bulunacaktır*” şeklinde ifade edilmekteydi. Dergi’nin ilk birkaç sayısı Elazığ’da sonrasında çıkan sayılar ise İstanbul ve Adana’da bulunan matbaalarda basıldı. Toplam 48 sayısı yayımlanan dergide, Elazığ vilayetinin tarihi, kültürel kaynakları ve ülkeyi genel olarak ilgilendiren dönemin güncel konularına dair yazılar bulunmaktadır. Altan Dergisi, yayımlandığı süre boyunca Elazığ vilayetinin ve çevresinin tanıtılmasına ve vilayette dergicilik kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. Bununla birlikte cumhuriyetin temel prensiplerinin halka benimsetilmesi noktasında önemli hizmetler ortaya koymuştur (Haykır, 2007b: s.211-218).

3.8. Köycüler Şubesi

Halkevlerinin açılış gayelerinden biri de köylü ve kentli arasında bir dayanışma ve iş birliği sağlayabilmektir. Bu anlamda köylerde ikamet eden vatandaşların yaşam koşullarının iyileştirmesi ve ihtiyaçlarının belirlenmesinde Köycüler Şubesinin yürüteceği faaliyetler etkili olacaktır (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 19-20). Elazığ Halkevi Köycüler Şubesi komitesi; Mehmet Ali Bey, Çakılcı Zade Hilmi, Zülfü Bey, Hoolu Ahmet Bey ve Hakkı Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Köycüler Şubesi ilk kurulduğunda aktif olarak çalışması ön görülen bir şubeydi. Özellikle İçtimai Yardım Şubesi ile iş birliği içerisinde çalışıyordu. Bu iş birliği doğrultusunda 1934 senesinde 8 köye giden şubeler burada 295 köylünün muayene olmasını sağlamış, maddi imkânsızlık yaşayan vatandaşlara ilaçları ücretsiz olarak temin etmişti (BCA, 490.1.0.0.1005.880.3). 1934-1937 tarihleri arasında köyler ziyaret edilerek burada halkın talepleri dinlenmiş ve incelemelerde bulunulmuştu (Ergen, 2014: 76)

3.9. Müze ve Sergi Şubesi

Halkevi içerisinde faaliyet gösteren bir diğer önemli şube ise Müze ve Sergi Şubesiydi. Şube kendi içerisinde; “*Halkevi Müzesi*” ve “*Sergiler Grubu*” olarak ikiye ayrılmaktaydı. Tarihi eserlerin tespiti, korunması ve sergilenmesi için müzelerin oluşturulması şubenin başlıca görevleri arasında bulunuyordu. Ayrıca açılan sergiler vasıtasıyla sanatı ve sanatçıları destekleyerek sanatın farklı kollarına ilgi duyan vatandaşları teşvik etmek yine şubenin görevleri arasında bulunmaktaydı (CHF Halkevleri Talimatnamesi, 1932: 20-21). Elazığ Halkevi Müze ve Sergi Şubesi komitesi; Mehmet Ali Bey, Şedele Zade Kemal Bey, Rahmi Bey, Çorbacı Zade Mustafa Bey ve Çiçek Zade İshak Beylerden oluşuyordu (BCA, 490.1.0.0.971.758.4).

Tarihi eserlerin korunması ve şehrin tarihinin anlatılması adına müzecilik şubesinin yürüteceği faaliyetler önem arz etmekteydi. Bu anlamda Elazığ Halkevi İdaresi, halkevinin yanında bir müze ve sergi binasının yaptırılmasına karar verdi (“Halkevi Reisimiz Müze Yaptırıyor”, *Turan*, 7 Eylül 1935).

Halk sağlığının korunması konusu da yine halkevleri açısından oldukça önemliydi. Ancak hastalıkların neden olacağı tehlikeleri öncelikle halka anlatmak ve oluşabilecek riskler ile ilgili farkındalık yaratmak gerekiyordu. Bunun için de bir “*Sıhhi Müze*” yapılmasına karar verildi (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Rapordur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.5). Sonuç olarak 49 balmumu heykelden oluşan “*Esenlik Müzesinin*” açılmasına karar verildi (BCA, 490.1.0.0/1022.934.3).

Tüm bunların yanı sıra düzenlenen sergiler de vilayetin kültürel yaşamına önemli katkılar sağlamış ve Elazığ halkının sanata olan ilgisini arttırmıştı. Öyle ki; 22 Mayıs 1935 tarihinde ortaokul öğrencilerinin resimlerinin yer aldığı sergi, 6 günde yaklaşık 800 kişi tarafından ziyaret edildi (“Halkevimizin Mart, Nisan, Mayıs 1935 Üç Aylık Rapordur”, *Altan*, S. 5, 1935, s.6).

Müze ve Sergi Şubesine ilgi zamanla artarak devam etti. 1936 yılına gelindiğinde şubeye kayıtlı 65 üye bulunmaktaydı (*Altan*, S.23, 1937, s.21). Aynı yıl halkevinde 7’si İlk ve ortaokullar tarafından, 1’i de vilayet sakinlerinden Semiha Hanım tarafından olmak üzere toplam 8 sergi açıldı ve bu sergiler 6015 kişi tarafından ziyaret edildi (*Altan*, S.23, 1937, s.22).

Genel olarak bakıldığında Elazığ Halkevinde 1934-1937 tarihleri arasında sosyal ve kültürel alanda gerçekleştirilen faaliyetlere Elazığ halkının giderek artan bir katılım sağlamaya başladığı gözlenmekteydi. Öyle

ki; 1935 Nüfus sayımına göre toplam nüfusu 253.693² olan Elazığ'da, 1936 yılına gelindiğinde vilayet nüfusunun neredeyse yarısı, yaklaşık 124.313 kişi halkevine giderek şubelerin düzenledikleri etkinliklere katılım sağlamıştı (Altan, S.23, 1937, s.22). Böylelikle Elazığ Halkevi, Doğu vilayetleri arasında ön plana çıkmayı başardı. Bu durum Doğu vilayetlerinde bulunan halkevlerini teftiş eden Alaattin Tekmen'in raporuna şu şekilde yansımaktaydı: "Elaziz Halkevimiz gerek bina gerek çalışma bakımından ideal bir halkevi olarak mütalaa edilebilir. Binası döşeme tarzı, radyo neşriyatı, müzik akşamları, muntazam konferansları ile gördüğüm halkevleri içinde ülkeye en uygun olarak çalışan Halkevlerimizdendir." (BCA, 490.1.0.0.1005.880.3)

4. Elazığ Halkevinde Toplumsal Güvenliğin Sağlanması İçin Gerçekleştirilen Faaliyetler

1930'lu yılların ikinci yarısında halkevleri çalışmalarını yurdun dört bir yanında sürdürmekteydi. Lakin bu dönem uluslararası konjonktür açısından dünyanın yeni bir savaşa doğru sürüklendiği bir süreçti. Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik olarak çıkan Almanya'nın hava taarruzlarına yönelik silah sanayiinde atmış olduğu adımlar Avrupalı Devletleri tedirgin etmekteydi. Dolayısıyla diğer devletler olası bir dünya savaşında gerçekleştirilecek hava saldırılarına ve zehirli gazların kullanılma ihtimaline karşı vatandaşlarını korumak için harekete geçtiler. Türkiye Cumhuriyeti de özellikle halkevlerinde verilen konferanslar ve gerçekleştirilen tatbikatlar vasıtasıyla halkı bu tehlikelere karşı bilinçlendirmeyi hedeflemekteydi.

Türkiye Cumhuriyeti, özellikle İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte hem açılan askeri ve sivil kurumlar hem de kurslar vasıtasıyla halkı hava saldırılarına karşı aydınlatmaya çalıştı. Bu bağlamda; "İçişleri Bakanlığı Seferberlik Müdürlüğü, Hava Müdafaa Genel Komutanlığı, Gaz Genel Komutanlığı" gibi birimler kuruldu. Bu birimlerin yanı sıra; öğretmenler, sağlık görevlileri, memurlar ve halk için de çeşitli kurslar açıldı (Bakar, 2019: 15-18;61-83). Kursların açılmasında halkevleri kilit bir rol üstlendi.

Halkevlerinde iç ve dış güvenliğin sağlanması ile ilgili konferanslar düzenlenmekte ve olası tehlikelere karşı başta öğretmenler olmak üzere kamu görevlilerine eğitimler verilmekteydi. 1934-1937 yılları arasında Elazığ Halkevinde de çeşitli faaliyetler yapıldı. Bunlardan en önemlisi ise 1936 yılında halkevinde gerçekleştirilen tatbikat olacaktı.

1936 yılının Haziran ayı sonlarına doğru yaklaşık 100 civarında öğretmen adayı Ortaokul Öğretmenliği Sınavı için Elazığ'a gelerek deneme sınavlarına katıldılar. Öğretmenler sonrasında Elazığ Halkevine geldiler ve kendilerine Milli Müdafaa ve Milli Seferberlik ile ilgili bilgilendirme yapıldı. Hatta vilayetin plan haritası kullanılarak bir harp oyunu tatbikatı gösterildi. Burada özellikle hava taarruzlarına karşı alınacak önlemler ile ilgili genel bir fikir verilmesi ve mülki idari amirler arasında koordinasyonun sağlanması planlanmaktaydı (BCA, 490.1.0.0/1009.894.2).

Düzenlenecek tatbikata büyük önem verilmekteydi. Bu nedenle harp oyunlarının daha etkili olması için Yedinci Kolordu'ya bir tayyare filosunun Elazığ'a gönderilmesi ve şehir üzerinde bir taarruz gösteri yapılması emri verildi. Hatta tatbikatları daha gerçekçi kılabilmek için tayyarelerden içlerine un doldurulmuş üzerinde "Gaz, Tahrir, yangın ve İperit" kelimeleri yazan temsili bombaların atılması kararlaştırıldı. Halkevinde düzenlenecek tatbikat görüşmelerine Elazığ ve Tunceli'de Dördüncü Umumi Müfettişlikte görevli ordu subaylarının, memurların belediye çalışanlarının ve öğretmenlerin katılımı öngörülmüştü. Hatta çalışmaların etkilenmemesi için tatbikatın mesai saatlerinin dışında yapılması planlandı (BCA, 490.1.0.0/1009.894.2).

Neticede daha önce kararlaştırılmış program doğrultusunda görüşmeler 19 Haziran saat 17.00'de başladı. Tatbikat planı; Türkiye Cumhuriyeti'nin yabancı bir devletle savaşa girmesi olasılığından yola çıkılarak hazırlandı ve böyle bir durumda ortaya konacak eylem planı belirlenmeye çalışıldı. Oluşturulan bu tatbikat planına göre; Türkiye Cumhuriyeti yabancı bir devlete karşı 18 Haziran 1936 saat 22.00'den başlayarak umumi seferberlik ilan etmişti. Tatbikat planı doğrultusunda; "garnizon komutanı, belediye reisi, emniyet müdürü, memleket hastanesi baş hekimi, vilayet sıhhiye ve ziraat müdürleri, jandarma komutanı" gibi vilayette görevli olan askeri ve mülki idareciler olası bir tehlike durumu için bir iş bölümü dahilinde görevlendirildiler. Hatta

² 1935 Yılı Nüfus Sayımına ait ayrıntılı bilgi için <https://www.mku.edu.tr/files/200-0bb55d9e-e0bb-413b-a4a9-d21120852f52.pdf>, [Erişim Tarihi:08.10.2024].

ihtiyaç duyulacak eşyalar ve malzemeler de belirlenerek listeler oluşturuldu. Amaç; katılımcılara olası bir hava saldırısında nasıl korunmaları gerektiğinin gösterilmesi ve aynı zamanda tüm yetkililerin halkın güvenliğini temin edebilmek için bir iş birliği içerisinde hareket etmelerinin sağlanmasıydı (BCA, 490.1.0.0/1009.894.2).

Halkevindeki toplantılar 20 Haziran'da yine daha önceden kararlaştırıldığı üzere saat 9.30'ta başladı. Uçakların şehre doğru yola çıktığı Osmaniye ve Ergani Maden haber verme postalarından telefonla öğrenildi ve uçaklar şehre ulaşana kadar takip edildi. Tatbikat için üç uçak Elazığ'a geldi. Uçakların gelişi vilayette "*canavar düdüğü*" ile duyuruldu ve toplantıda bulunan tüm meslek gruplarına ilk toplantıda belirlenmiş olan seferberlik anındaki vazifelerinin ve yetkilerinin ne olduğu sorusu yöneltildi. Uçaklar da vilayetin kuzeyinden Bey Yurdu sırtlarının arkasından dolaşarak bir anda şehrin üzerinde göründüler ve tatbikat doğrultusunda şehre baskın harekâtı yaptılar. Bu sırada olası bir bombardımanda atılabilecek bombaların cinsleri taklit edilerek torbalar hazırlandı ve yine olası bir saldırıda vilayetin hangi bölgesine ne tipte bir bomba atılacağı hesaplanarak uçaklardan şehrin çeşitli bölgelerine atıldı. Böylelikle çarşıya ve askeri garnizona "*yangın*", şehrin daha kalabalık kısımlarına "*gaz*", civar bölgelerdeki sığınaklara temsili "*tahrip*" bombaları bırakıldı. Ayrıca özellikle korunma ve yangın söndürme teşkilatlarının da bombardımana tabi tutulan bölgelere yardım edebilmek için kullanacakları olası güzergâhlara da "*iperit bombaları*" bırakıldı (BCA, 490.1.0.0/1009.894.2). Bu arada Elazığ Garnizon Komutanı halkevinde Dördüncü Umumi Müfettiş Abdullah Aldoğan'a vaka tespiti yaparak hücum ve bombardıman ile ilgili harita ve plan üzerinden bilgi verdi. Vilayetin belediye reisi ve diğer mülki amirler de toplantıya davet edildi ve tatbikat sırasında süreç canlı olarak takip edildi ("*Elâzizde Hava Hücumu Tecrübesi-Tunceli Vali ve Kumandanı Harekâtı İdare Etti*", *Cumhuriyet*, 28 Haziran 1936).

22/23 Haziran tarihlerinde ise tatbikat programı doğrultusunda Elazığ Halkevinde Anadolu'da Türk Tarihi, Dördüncü Umumi Müfettişlik bölgesinin coğrafi yapısı ve müfettişliğin izleyeceği imar politikası ile ilgili konular görüşüldü. Kapanış kısmında ise Kültür Müşavirliği tarafından ailede, mektepte ve orduda "*terbiye birliği*" ile ilgili bir konferans verilmesinin ardından çalışmalar planlandığı şekilde son buldu (BCA, 490.1.0.0/1009.894.2).

5. Sonuç

Kurtuluş Savaşının sona ermesi ile Türk Halkı için artık askeri mücadele sona ermiş, sıra dışarıda diplomatik, içeride ise sosyal, kültürel, eğitim ve ekonomi gibi alanlarda mücadeleye gelmişti. Halk uzun yıllardır savaştaydı. Okur-yazar nüfusun büyük bir kısmı savaşlarda hayatını kaybetmişti. Dolayısıyla Cumhuriyet'in kuruluşu ile pek çok farklı alanda topyekûn bir seferberlik başlatıldı. Bu bağlamla diğer devletlerdeki örnekler de incelenerek halkevlerinin açılmasına karar verildi.

1932 yılına gelindiğinde gerekli hazırlıkların tamamlanmasının ardından halkevleri faaliyetlerine başladı. Halkevlerinin açılışının ardından kuruldukları vilayetlerin sosyal ve kültürel yaşamına önemli katkılar sağladılar. O nedenle her yıl halkevlerinin yurdun farklı bölgelerinde yeni halkevleri açılmaya devam etti. 1934 yılına gelindiğinde faaliyete geçen halkevlerinden biri de Elazığ Halkevi oldu.

Elazığ Halkevi'nde, diğer halkevlerinde olduğu gibi farklı şubeler faaliyet gösteriyordu. Şubeler; vatandaşlara edebiyattan spora, yabancı dil kurslarından tiyatroya, sağlık taramasından ücretsiz ilaç teminine, sergiden sinemaya pek çok farklı alanda hizmet vermekteydi. Halkevleri, ayrıca vatandaşların günlük hayatta pratik ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri ve kişisel gelişimleri adına hobi edinebilmeleri için de eğitim programları hazırlamıştı. Bu programlar, vilayet halkının her geçen gün artan katılımıyla kısa sürede geniş kitleleri halkevine çekmeyi başardı.

1930'lu yılların ikinci yarısı aynı zamanda dünyanın hızla yeniden bir savaşa sürüklendiği dönemdi. Ülkelerin güvenliklerini tehdit eden hususların başında ise hava taarruzları ve zehirli gazlar gelmekteydi. İşte bu tehlikelerden nasıl korunması gerektiğinin vatandaşlara anlatılabilmesi için halkevleri yine önemli bir rol üstelendi. Elazığ Halkevi de olası hava taarruzlarına karşı vilayet halkını bilgilendirmek için önemli çalışmalar yaptı.

Sonuç olarak bakıldığında Elazığ Halkevi, dönemin teftiş raporlarına da yansdığı üzere, 1934-1937 yılları arasında gerçekleştirdiği faaliyetlerle yalnızca kendi bölgesinde değil aynı zamanda ülke genelinde de ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte Halkevi bünyesindeki tüm şubeler, 1937 senesine kadar muntazam bir şekilde çalışmalarını sürdürmüş ve vilayete önemli katkılar sağlamıştır. Ancak her şeyden önemlisi Elazığ Halkevi,

Cumhuriyetin temel prensiplerinin halka aktarılmasında ve Elazığ Vilayetinin sosyal ve kültürel yaşamındaki büyük değişimde adeta bir mihenk taşı olmuş ve diğer halkevlerine de önemli bir örnek teşkil etmiştir.

Kaynaklar

- Arıkan, Z. (1999). “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”. *Atatürk Yolu Dergisi*, 23, 261-281.
- Bakar, B. (2019). *Hava Taarruzlarına Karşı Türkiye’de Pasif Korunma (1935-1945)*. Tarihçi Kitabevi, İstanbul.
- Bora, T. *Elazığ Halkevi ve Neşriyatının Türk Halk Bilimi Bakımından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Kayseri.
- (1933). *CHF Halkevleri Talimatnamesi*, Hakimiyet-i Milliye Matbaası. Ankara.
- (1935). *Halkevleri 1932- 1935: 103 Halkevi Geçen Yıllarda Nasıl Çalıştı*. Ankara.
- Çeçen, A. (1990). *Halkevleri*, Gündoğan Yayınları. Ankara.
- Ergen, S. (2014). *Türkiye’de Halkevleri ve Elazığ Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Elazığ.
- Haykır, Y. (2017a). “Tek Parti Dönemi Valilerinden Tevfik Sırrı Gür ve Elâzığ Valiliği”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi The Journal of International Social Sciences*, 2, 311-348.
- Haykır, Y. (2007b). “Elazığ (Elaziz) Halkevi Altan Dergisi Bibliyografyası”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 166, 211-240.
- Namlı, T. (2015). “1938’den 2010’lu Yıllara Sayılar ve İstatistiklerle Elazığ’da”, *On Yedi Kasım Atatürk’ün Elazığ’a Gelişinin Yetmiş Yedinci Yıldönümü Anısına Tarihten Günümüze Elazığ Uluslararası Kongresi, Eğitim*, Haz: Akdoğanbulut İ. ve Türker D., Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi.
- Özbay, B. (2023). “Atatürk’ün Halkçılık Anlayışı ve Halkevlerinin Kuruluşu”, *Cumhuriyetimizin 100. Yılında Devlet Ebed Müddet*, Haz: Alim Baran T. ve Özbay B. Yeditepe Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- Şimşek, S. (2002). *Bir İdeolojik Seferberlik Deneyimi Halkevleri 1932-1951*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Arşiv Belgeleri

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)
BCA, 490.1.0.0.971.758.4.
BCA, 490.1.0.0.1005.880.3
BCA, 490.1.0.0/1009.894.2.
BCA, 490.1.0.0/1022.934.3.

Resmi Yayınlar

Resmi Gazete, S.3785, 10 Aralık 1937.

Sürelî Yayınlar

- Altan (1935-1937)
Cumhuriyet (1934-1937)
Tan (1937)
Turan (1934-1937)

İnternet Kaynakları

- 1935 Genel Nüfus Sayımı Erişim adresi <https://www.mku.edu.tr/files/200-0bb55d9e-e0bb-413b-a4a9-d21120852f52.pdf>.
- Doğaner, Y. (2021). *Halkevleri*. Erişim adresi <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/detay/3983/Halkevleri> [Erişim Tarihi: 03.12.2024].

Etik, Beyan ve Açıklamalar

1. Etik Kurul izni ile ilgili;
 Bu çalışmanın yazar/yazarları, Etik Kurul İznine gerek olmadığını beyan etmektedir.
 2. Bu çalışmanın yazar/yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedir.
 3. Bu çalışmanın yazar/yazarları kullanmış oldukları resim, şekil, fotoğraf ve benzeri belgelerin kullanımında tüm sorumlulukları kabul etmektedir.
 4. Bu çalışmanın benzerlik raporu bulunmaktadır.
-

Ekler

Ek 1. 27 Şubat 1934 Tarihli Turan Gazetesi

Ek 2. Elazığ Halkevi Gösterileri BCA, 490.1.0.0/1072.1106.1

Ek 3. Elazığ Halkevi Gösterileri BCA, 490.1.0.0/1072.1106.1

Ek 4. 19-23 Haziran tarihleri arasında Elazığ Halkevinde gerçekleştirilen Tatbikat Programı BCA, 490.1.0.0/1009.894.2.

28

19/Haziran (Çuma) Saat 17	20/Haziran Cumartesi Saat 9	22/Haziran Pazartesi Saat 17	23 Haziran Salı Saat 17
Millî Müdafaa Millî Seferberlik ve hava harp oyunu	Hava harp oyununa devam	Anadolu ve Türk tarihi	4.Ünvi Umumi Müfettişlik mıntakasının Coğrafyası ve imar porgramı muallimlik mealeğine ait haspihal Şay....

Ek 5. Cumhuriyet Gazetesi 28 Haziran 1936

CUMHURİYET

ve Memleket H

er
1200
li
anyadan
karantü-
iten son-
edilecek-
15.000
i. Sim-
ecmiştir.
göçmen
an geic-
yapını -
arda ge-
aktadır.
fasıllar
edilerek
tadır.
getir -

**Elâzizde hava
hücumu tecrübesi**
Tunceli Vali ve Kumandanı hareketi idare etti

Tunceli Vali ve Kumandanı Korgeneral Abdullah Alpdoğan Elâziz (Hususi muhabirimizden) —

Tatil münasebetiyle yüz kürür muallim, kaymakam ve mahiye müdürlerinin ve devairi müessesatın iştirakiyle Halkevinde Korgeneral Abdullah Alpdoğan'ın emirleriyle iki gün devam eden bir toplantı yapıldı. Hava tehlikesi hakkında bizzat Umumi Müfettiş Alpdoğan tarafından iki konferans verilerek hava durumunun inkıfak ve terakkisi, devletlerin hava durumları anlatıldı. Müteakiben

